

visokost 23 m., katera visokost se meri pri poševnih tleh iz najvišje pike teh tal.

V ozkih ulicah sme gosposka prepovedati staviti četrto nadstropje, in pri hišah in poslopih za obrtnijske namene utegne zaukazati utesnitev visokosti od 23 m., ako tirjajo zdravstveni oziri tako utesnitev.

Gosposka ima pravico iz ozirov primernosti povedati, da se v mestih ne smejo zidati poslopja proti ulicam obrnjena, ki niso vsaj eno gornje nadstropje visoka.

Stanovališča morajo, ako so obokana (velbana), najmanj 32 dm., ako pa imajo raven strop, najmanj 3 m. visoka biti. (§. 72.) (Dal. prih.)

Šolske stvari.

Ljudsko šolstvo na Kranjskem

v preteklem šolskem letu 1874/75.

Otrok, ki imajo po postavi ljudsko šolo obiskovati, je na Kranjskem 51.058, — število otrok pa, ki so preteklo šolsko leto v šolo hodili, znaša 37.572; — po takem ni 13.486 otrok šolsko dolžnost spolnovalo.

V okraji:	Število za šolo ugodnih otrok:	Število otrok, ki so v šolo hodili:
Ljubljanskega mesta	2616	3152
Ljubljanske okolice	5662	3864
Kranjskem	4450	3502
Radoljskem	3364	2724
Kamniškem	3808	2663
Litijskem	3163	2779
Krškem	5850	3801
Novomeškem	4535	2440
Kočevskem	5821	3833
Črnomaljskem	2697	2295
Postojnskem	5017	3459
Logaškem	4075	3060

Po takem razun Ljubljane otrok Črnomaljskega okraja največ ljudsko šolo obiskuje, najmanj pa otrok Novomeškega okraja.

Politične stvari.

Ozir na državni zbor Dunajski.

Govor poslanca Hermana

v zbornici poslancev pri razpravi o državnem proračunu za leto 1876. *)

Kot predmet svojemu govoru vzamem državno in upravno sestavo, kajti oni ste zavoljo svoje napačnosti vzrok temu, da gremo v političnem, nravnem in gospodarskem obziru čedalje bolj rakovo pot.

Ta resnica se je sicer že mnogokratov proglašala; al ker imajo na Dunaji gluha ušesa, ne more se nikdar dosti ponavljati.

Da je vladna sistema vsega zlega kriva, in da mnogo mnogo stvari, ki so se vtaknile v državni proračun, ne spada tje, to prepričanje se izrazuje v splošnem klicu po reformi (prenaredbi) ustave in državne uprave.

Govoriti mi je toraj o bistvu in obsegu reforme, o vzajemnih razmerah med državo in posamesnimi deželami, pred vsem pa, kaj se godi dandanes v deželah, in kaj neki je vzbudilo splošni klic po reformi. Povsod omahuje pravica, povsod se kažejo ma-

terijelne in duševne nadloge ljudstva, ki izvirajo iz napačnega upravnega mehanizma, iz zmirom in zmirom večega nakupičenja novih postav in strankarskega duhá, ki se je zanesel v upravo in postavodajstvo.

Je-li se more to imenovati umen upravni organizem in zdravo stanje, ako se, kakor v moji domovini, politične uprave na prvem mestu poleg okrajnega glavarstva in davkarstva vdeležuje še kakih šestero voljenih, avtonomnih korporacij (županij in okrajnih zastopov), katere navadno nimajo nikakoršne lastne eksekutivne moči, in po takem zavoljo neprenehanih „volitev“ in „sej“ ljudstvo ne pride do dela, — ako ti avtonomci delajo, kar se jim ljubi, navadno pa ne storé ničesa zato, ker ničesa storiti ne morejo, — ako politična gosposka, kot državna nadzornica, ki bi imela z nadzorstvom čez nje že opraviti dovolj, nahaja povsod svoje meje zato, ker ti avtonomci stojé največ pod oblastjo deželnega odbora, ki pa spet nima nikakoršne eksekutivne moči — ako politične gosposke in pa deželni odbor, dostikrat ne vedé, kaj spada v njihovo področje, izpolnovanja svojih dolžnosti prepuščajo drug drugemu, nazadnje pa vsi skupaj ne morejo pomagati, — ako ljudstvo, vse zbegano, v svojih zadevah išče pomoči zdaj pri eni, zdaj pri drugi gosposki, pa ga povsod odpravljajo naprej, ker gosposka sama svoje oblasti (kompetencije) več ne pozná, — ako, ker vse gospodari, nikakega pravega gospodarja ni, in le davkar ostro izpolnuje svojo službo, — ako je ljudstvu njegova gosposka izmaknena izmed njegovega središča, da je prisiljeno, za-njo hoditi, mnogo mnogo milj, — ako se izročuje županijam najtežje in najvažnejše opravilo policije in to brez odškodnine, poleg tega pa se za policijo odločeni in le od občin plačani pomagalni organi — žandarji — puščajo le političnim gosposkam, — ako se umetno skupaj združene občine zoper svojo voljo in svojo korist drže združene, ker je to politični gosposki bolj ročno, da ima pri svojem obširnem okolišču z manj občinami opraviti (klici na desni: resnično!), — ako se že tako ubožane občine s tem, da morajo skrbeti še za svoje uboge, čez moč preobkladajo s tem, da se jim od fabrik, ki po sedanji sistemi živajo posebno priljubljenost, danes jemljejo delavci, a jutri po kakovi krizi se jim pa pošiljajo kot berači domú, — ako je pri takovi upravni uredbi in čedalje bolj razširjajoči se razuzdanosti človeško življenje in premoženje v vedno večji nevarnosti? — So li znabiti veseli časi to, ako se po državni šolski postavi in vsled od zgoraj spodbujevanega šolskega in olikovalnega „švindelná“ silijo občine v brezmerne stroške za šolo in posebno še v drago zidanje šol, da se pogrezajo v dolgove, iz katerih se znabiti v sto letih ne bodo izkopale, — ako se je občinam odtegnil skoraj ves vpliv na ljudsko šolo, — ako liberalno učiteljstvo moralno in krščansko odgojo mladine ovira ali celó vničuje, — ako ljudska šola služi strankam kot bojišče zoper katoliško cerkev in postaja le naprava, kjer se zatira narodnost (dobro! na desni) in od kodar se nemir, prepir in razpor širijo krog in krog celó v samotne kraje po deželi?

Tudi to ne more biti pravilno stanje, ako ste v eni in isti deželi po dve deželni vladi, druga drugi v oviro in deželno upravo težeči in dražeči, — ako imajo uradniki ene vlade svojo „Meko“ zunaj dežele in od ondi prijemljejo svoje ukaze, kjer se ravna po drugih ali prav po nobenih principih, — ako vladate dežela z deželnim odborom in okrajnimi odbori po eni strani, država s cesarsko vlado in okrajnimi glavarstvi po drugi strani, obe vladi pa še s celo šaro avtonomnih in

*) Po stenografičnem zapisniku.